

עלון ערבות

גליון מס' 9

בטאון המועצה האזורית "הערבה"

מאי 1984

ה-על כוס קפה-על כוס קפה-על כו

עם דב נחליאלי

ראיין זק

תחנות מסחר או תחנות משמר. נוסף לכפרים אלה מצאנו גם כפרים בעלי אופי שונה (בלי "פוגרות") ועד כה אין אנו יודעים על מה התבססה פרנסתם. בכל אופן כדאי לציין, שעם נפילת בית אומיה ועליית בית עבאס, ארץ ישראל כבר לא היתה במרכז ענייניהם, ובארץ ומתחילה תקופת החדלון של התיי-שבות זו.

אני: תקופה אחרת חשובה ביותר לגבי אזורנו היא התקופה הנבטית. מה אתה יכול לספר עליה? דבה'לה: מקובל אצל הארכיאולוגים לציין את סופה של התקופה הנבטית בשנת 106 עם כיבושה של פטרה על-ידי טריאנוס, וכאן מתחילה התקופה הרומית. אחת ההשערות שהיתה מקובלת בחקר הנב-טים קבעה שבשנת 106 הופסק גם השימוש בדרך הנבטית שבאזור, אך במסגרת עבודתנו גילינו שקבי-עה זו איננה מדויקת, ושאוּמַנִּם המשיכו להש-תמש בדרך זו גם בשלבים מאוחרים יותר (לפחות עד המאה ה-3-4).

אני: אלה שרידים בולטים מהתקופה הנבטית נמ-צאים באזורנו? דבה'לה: קיימים שרידים רבים ואציין רק כמה מהם: למשל, המצודה הנבטית שבעין רחל כה נמצאו שתי שכבות ישוב, שהקדומה בהן היא כנראה משלהי המאה הראשונה לספירה. תפקידה של מצודה זו היה להיות נקודת תצפית על עין רחל, שהוא המעין הגדול ביותר בערבה. קיימת שורה של מצדים נוספים (מצד נקרות, קצרה, המצד שעל הר משא ועוד), אשר שמרו על הדרך הנבטית המגיעה לעבדת ומשם לעזה וחלוצה. אך השרידים הנבטיים המרשימים ביותר באזורנו נמצאים במואה וסביבתה, וכבר בדרך אליה אנו פוגשים בשרידי חווה חקל-אית (מבנה, שטחי חקלאות ואמת מים), ובמואה עצמה, קיים מבנה משוחזר בחלקו הכולל בית בד ומתחתיו נמצא חאן גדול (42*42 מ'). כצידה המז-רחי של הגבעה עליה נישאת מואה נמצא מבנה נוסף, שיעודו המדויק עדיין לא ידוע לנו ובמד-רונות הגבעה אפשר לראות מערות מטויחות, שהיו בשימוש בתקופה הנבטית, וכמו-כן אפשר למצוא גם בריכה לאגירת מים, שממנה יוצאת אמת מים לכיוון החאן. מואה הוא אתר ארכיאולוגי עשיר מאד מבחי-נה ארכיאולוגית ונמצאו בו כלים שלמים אף במספר גדול מזה שנמצא בעבדת ובממשית.

שאלה: ומה התכנית לגבי הממצאים הארכיאולוגיים שנתגלו באזור? דבה'לה: חלק מחומר זה בוודאי יזכה למקום קבוע במוזיאון ישראל בירושלים, אך יש צורך בהקמת מוזיאון מקומי בו יוצגו חלק מהמימצאים הארכי-אולוגיים העשירים של האזור. לשמחתי בוחנים ברצינות הקמת מרכז מבקרים במרכז ספיר, דבר שללא ספק יתרום להכרתה של ארץ ישראל בכלל ולהעמקת הכרת האזור בפרט.

באזורנו מתקיים חקר ארכיאולוגי מסועף. בין החוקרים דבה'לה נחליאלי, איש אגף העתיקות, אחד האנשים הבולטים בתרומתם להעמקת התודעה האר-כיאולוגית באזור, ובמסגרת עבודתו עוסק בע-ריכת סקר ארכיאולוגי של האזור במרחב העצום המשתרע מבקעת באר-שבע בצפון ועד אילת בדרום. עיקר עבודתו של צוות הארכיאולוגים הכולל את רודולף כהן (ארכיאולוג מחוז הדרום), יגאל ישראלי ודבה'לה, מתרכז באזור הערבה והר הנגב. הסקר הארכיאולוגי בו עוסק הצוות מתמקד כעת בנושא ההתיישבות באזור הערבה בתקופה הערבית (מאה 7-8) וביתר פירוט אומר דבה'לה: -אנו עוב-דים כעת, בין היתר, באזור הנמצא ליד נחל שחק (כפר שחק), הנמצא דרומית לבי"ס שדה חצבה וגם בנחל בורודה (סמוך לנחל הערבה), בהם מצאנו שרידים של התיישבות חקלאית מהתקופה הערבית, עובדה מתמיהה לכאורה, כי בדרך כלל מצטיירת תקופה זו כתקופת דעיכה בארץ. ההסבר לתופעה זו הוא ששולת בית אומיה ששלטה כ-90 שנה (661-750), וששלטה גם על אזור זה באותה תקופה, חיזקה דווקא אזורים כגון: אזור הע-רבה, בקעת הירדן והר הנגב, כי אזורים אלה שמרו על גבולם המזרחי, ופיתוח האזורים הללו היוו חלק ממדיניות זו, ולצורך זה אף הובאו מומחים מפרס.

שאלה: אלה מימצאים ארכיאולוגיים מצביעים על פיתוח האזור בתקופה הערבית? דבה'לה: מצאנו מימצאים רבים המעידים על פעי-לות חקלאית עניפה באזור. נמצאו פירים רבים במרווחים של כ-10 מטרים בין פיר לפיר, וביניהם נחפרה מחילה היוצרת מעין תעלה ארו-כה. פירים כאלה נמצאו באזור פצאל, יוטבתה וליד עין יהב. ההשערה שלנו היא שטכניקה זו הובאה מפרס, בה קיימת עד היום שיטה זו של ניצול מים לצרכי חקלאות (פירים אלה נקראים "פוגרות"), ובאזורנו ניתן למצוא אותם בגדה של נחל ערבה ובעיקר בשטחי השיזף (בסוף השטחים החקלאיים של עין יהב בכיוון נחל הערבה). הפירים הללו הם סתומים היום לכן קשה להבחין בהם, אך עין מאומנת תבחין מעל לפני השטח בשרי-דים הדומים בצורתם למעין צלחות. גילינו כבר חמישה כפרים חקלאיים באזור, המשתמשים בשיטה זו, והמעניין הוא, שאלה הם ישובים של ממש ולא רק

מכתבים למערכת

ג. לא טענתי שועדת החינוך צריכה לעטוף בהפעלת הקונסרבטוריום והחוגים, זו עזת מצח מצידי לטעון כך לאחר שהחברים שמפעילים פרו-יוקטים אלה-מלכה, סמדר והמועצה עושים זאת בהצלחה רבה. טענתי שזו דוגמה לשיתוף פעולה אזורי שלא במסגרת קהילת המושב.

ה כ ה ר ה - ג א ו ו ה ג נ א י

לצערי נפלו מספר אי-דיוקים במאמרי שפורסם "בעלון ערכות" האחרון וחלק מהדברים הוצאו מתוך הקשרם.

א. המסר העיקרי שטענתי הוא: שפעילות חברת הילדים במושב יכולה להתקיים בצד פעילויות חברתיות בבית הספר ולמרות ההתנגשות ביניהן, הן אינן סותרות זו את זו. מסר זה לא הובן כהלכה!

ב. הטענה שחילוקי הדיעות הכלכליים לא פוגעים בשיתוף הפעולה בין חברות הילדים במושבים, כולל החברים שעוסקים בנושא-נכתבה בצורה הפוכה והובנה כך.

"EGGED"

Israel Transport Cooperative Society Ltd.

"אגד"

אגודה שתופית לתחבורה בישראל בע"מ

Department-מחלקה/אגד

Date-תאריך

Office-משרד

our ref.-מסמך מס

תנועה ארצית

18.4.84

ת"א

1-1101-145

לכבוד
יו"ר המועצה האזורית
ע ר ב ה

א.נ.נ.

הנדון: קו 399 אילת ב"ש אילת

בהמשך לפגישתינו מתאריך 2.4.84 ובאישור משרד התחבורה נפעיל החל מתאריך 8.5.84 את קו 399 לפי הפרוט הר"מ;

מאילת: בימים א', ג', ו' בשעה 05.30 בתפוסה של עד 25 נוסעים ללא תחנות ביניים עד פארן, כניסות לישובים פארן, צופר, מרכז ספיר, עין יהב, חצבה, עידן, והמשך דרך דימונה לבאר-שבע.

מבאר-שבע: בימים א-ה בשעה 17.30 כניסות לפי צורך להורדת נוסע בלבד לישובים עידן, חצבה, עין יהב, מרכז ספיר, צופר, פארן.

במקביל תבוטל כניסת קו ת"א אילת לישובים אלה פרט ליום שישי.

כך ניתן יהיה לרכוש כרטיסים מראש בקופת אגד בבאר-שבע.

נבקש להביא שיפור זה לידיעת תושבי המועצה.

ל ר ש ו ת ר

העתק:

המפקח על התעבורה מחוזות ירושלים והדרום

ני/

בכבוד רב,

י.מ.נ.

ידיפות לתחבורה ציבורית - אינטרס לאומי!

ט' 6118 דפוס 'אגד' אופסט ג'

הענייני פינאנץ

זאת דעתי

השיתוף האזורי, לאן?

נושא השיתוף האזורי הועלה בתקופות שונות על שולחן הדיונים, ונראה, כי חרף אינטרסים מנוגדים וחילוקי דעות שנתגלו בין הישובים, היה מוסכם ומקובל על הכל, שיש צורך לפתח כלים להעמקת השיתוף באזור, כי רק כך ניתן יהיה למצוא תשובות המתאימות לבעיות הקיומיות המיוחדות של אזורנו. תודעת הצורך בשיתוף האזורי הלכה והשתרשה בישובים עצמם, במסגרת האגודה וחיי הצוותא, והן כפעילות הבין ישובית, שהביאה בין היתר, להקמת המפעלים האזוריים, במועצה האזורית ובית הספר האזורי, כמו-כן היו גם תוכניות נוספות כגון: פרויקט התיירות, עליו דובר עוד בתקופת כהונתו של עמי שחם כראש המועצה, שהיה צריך להתבסס על ניצול הפוטנציאל התיירותי הקיים באזור (ניצול במים הגיאותרמיים לתיירות מרפא, הפעלת המזנון ותחנת הדלק של עין יהב הקמת מוטל ועוד). פרויקטים אלה התבססו על תפיסה הגורסת פיתוח כולל של האזור, וכמסגרת מדיניות זו לא היה מקום לשיקולים פרטיים צרים של ישוב זה או אחר, אך לצערי, חל כירסום מהותי בתפיסה זו בעקבות החלטה פנימית שנתקבלה בעין יהב, לפיה הוחלט להפעיל את המזנון על-פי שיקולים מקומיים בלבד, תוך כדי התעלמות מהתפיסה הכוללת יותר, שהיתה מקובלת על תושבי האזור, ואכן בעקבות צעד זה נגרם קרע בין הישובים, שאותותיו ניכרים גם היום. זאת ועוד: בעקבות המשבר הקשה, שפקד את היצוא בשנתיים האחרונות התעוררו ספקות לגבי כדאיות הפעלת בית האריזה לפלפל, ונראה שפעולת בית האריזה תצטמצם לאריזת תמרים ומלונים בלבד. להקטנת היקף בעבודה בבית האריזה תהיינה גם השלכות שליליות לגבי סוגיית השיתוף האזורי, ומוטלת עלינו החובה למצוא אפיקים חדשים לפיתוח האזור. לצערי, קיימים חילוקי דעות חריפים ביני לבין נציגי הישובים הנוכחיים בכל הקשור לפיתוח האזור, המתמקדים באי רצונם להרחיב את שיתוף הפעולה באזור בשל שיקולים של שמירה על האינטרסים הפרטיים של כל ישוב וישוב, דבר שלא

מאפשר לתכנן מדיניות פיתוח אזורית, לדעתי,
גישה זו תיצור בעיות קשות לטוח ארוך, ונגיע
למצב של תחרות פרועה של שליטה על המשאבים
הטבעיים המצומצמים הקיימים באזור, דבר העלול
להביא להרס של ענפים ולבזבוז משאבים שניתן
היה למנוע בעזרת תכנית רציונאלית המתחשבת
בצרכי האזור כולו.

ההשפעה ההרסנית של מדיניות זו ניכרת גם בקרב
הנוער, ואף חודרת לתחום בית הספר, ושורשיה
יונקים ממערכת היחסים הבין ישובית המושפעת
מהאווירה העכורה. לדעתי, עלינו להתגבר על חילוקי
הדעות בתחום השיתוף האזורי ולהשתדל לא להעתיק
את המחלוקות הקיימות בין נציגי הישובים גם
לתחום החינוך, כי אם לא נדע לעצור תהליך זה,
נביא כמו ידינו לתוצאות חמורות כלתי רצויות,
ויפה שעה אחת קודם !

אני מקווה שמשבר היחסים הפוקד אותנו היום,
הוא משבר חולף, ופונה אל אותם האנשים שדרשו
בעבר לקיים שיתוף אזורי, להיות נאמנים להש-
-קפתם הקודמת ולקיים זאת גם בהווה. אני
מצפה, בעיקר מקרב אנשי עין יהב, שמשך שנים
ידעו להוביל את האזור בדרך של שיתוף, שלא
יתכשו לגישתם המקורית.

ברצוני לציין, שאני מציג כאן את ה"אני מאמין"
שלי בכל הקשור לפיתוח האזור, ומבקש מהציבור
להביע את דעתו מעל גבי דפי העלון. אני רואה
בכך חשיבות רבה ותחילתו של ויכוח צבורי פתוח,
שמטרתו ללבן בעיות בצורה תרבותית וקונסטרוק-
-טיבית, ואני כאיש ציבור מתחייב מעבר להבעת
דעותי, לנהוג על-פי החלטת הרוב בהנהלת המוע-
-צה. אני מודע לבעיות הנושא, ולעובדת הצורך
בהתמודדות רעיונית ובישום המסקנות שתתקבלנה
כתוצאה מהויכוחים הענייניים שיתפתחו. שיפור
המצב נתון במידה רבה במעורבותו הפעילה של
כל אחד ואחד מאתנו להביע את עמדתו בצורה
עצמאית ובלתי משוחדת משוחררת מיסודות מקו-
-מיים בלבד, אם כך יעשה יתברר גם שהציבור
הדומם של היום, יכול להשפיע על התפתחותו של
האזור. אני אישית, אהיה מוכן לבוא לכל אסיפה
של תושבים אליה אוזמן ולהציג את הנושא ביתר
הרחבה, ובצורה זו להרים את תרומתי לליבוך
הבעיות ולקבלת החלטות הקשורות בפיתוח האזור.

אילן אורן

תרבות

ועדת תרבות

לקראת סיום שנת פעילות של ועדת התרבות אנו מתכננים שני אירועים גדולים: שבוע הילד (10-15/6) ומופע סיום של פעילות מחלקת התרבות והספורט. שבוע הילד יהיה עשיר באירועים ויכלול בתוכניתו סדנאות יצירה עם סופרי ילדים ומאיירים, סדנאות תיאטרון בובות, ההצגה "הילד החריג" של ילדי השכונה והמופע של להקת "קול ודממה".

מופע הסיום של פעילות מחלקת התרבות והספורט יכלול בתוכניתו תערוכת סיום של חוגי האמנות, מופע ג'אז, מופע סיום של החוג להתעמלות במכשירים, הצגת החוג לדרמה וקונצרט חגיגי של תזמורת הנוער של המועצה האזורית ערבה. התאריך הסופי עדיין לא נקבע אך הוא ישובץ בין מסיבות הסיום של בית הספר ומסיבות הכר-מצוה.

א ר ו ע י י ו ם ה ע צ מ א ו ת

מבצע יום העצמאות כבר מאחורנו. ברצוני להודות מעל דפי העלון לצוות המעולה מבין עובדי המועצה שבעזרתו הצלחנו לציין בצורה מוצלחת את יום העצמאות ה-36 של מדינת ישראל. עלי לציין שלא זכור לי התגייסות והיענות כה גדולה מקרב עובדי המועצה שנתנו ידם להצלחת החג. תודה מכל הלב לכולם!

ועוד בענין יום העצמאות: בקשה אחת לכל ילדי האזור וההורים-אנא, אל תסתובבו באולם כאמצע המופע! אין להיכנס, לצאת, ואין להסתובב באולם עד לסיום המופע, כי הדבר מפריע הן לקהל הצופים והן לאמנים, שיסרבו לבוא אלינו למופעים נוספים (וכבר היו מקרים כאלה בעבר), ויותר מכל, הטיול כאמצע האולם תוך כדי קיום מופע איננו תואם את כללי הנימוס האלמנטאריים!

תחזית	פעולות	התרבות
-------	--------	--------

26.5 סרט: "גנדי"

2.6 סרט: "בחירתה של סופי"

9.6 מועדון הזמר

אסיים באיחולי הצלחה לסיום שנה מוצלחת לכולם: ביה"ס, מסיבות בר-מצווה ולמחלקת התרבות.

מסרה: סמדר

ספורט

פעולות ספורט באזור

ברצוני להביא לפניכם סקירה קצרה של הפעילות הספורטיבית באזורנו הנערכת, כידוע, בתאום עם "הפועל" ורשות הספורט.

התעמלות קרקע ומכשירים:

החוג נמצא בשלבי הכנה מתקדמים לקראת הופעתו בחודש יוני, ובמסגרת זו התקיימו שלושה ימי אימונים אינטנסיביים בפגרת הפסח בהם היתה עבודה מאומצת ומסורה של צוות המדריכים ושל משתפי החוג.

כדור יעף:

חוג זה ממשיך בפעילותו הרגילה עד ליציאתו לפגרה בסוף חודש יוני. ישובים המעוניינים לקבל הדרכה מרוכזת בכדור יעף מתבקשים להתקשר אל שמעון ויצמן לקבלת פרטים ולתאום לוח זמנים.

כדורגל:

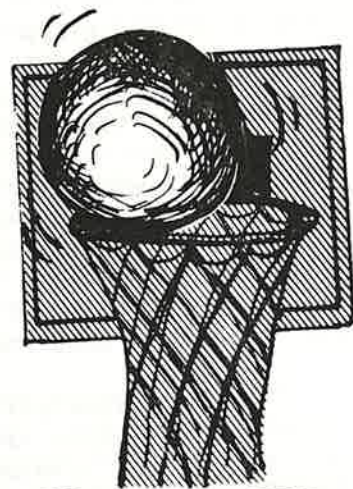
פעילות הנוער והילדים בענף ספורט זה הגיעה לשיאה בחודש אפריל, והיא תסתיים עם פתיחת עונת השחיה בישובים,

שחיה:

התקיים קורס החייליה בסוף החודש שעבר בהשתתפותם של מצילי הבריכות בישובים. קורס זה, שהיה אינטנסיבי מאד, נערך בשיתוף בין עין יהב למחלקת הספורט של המועצה האזורית. בינתיים נקלטו חמישה מצילים בישובים השונים, שלקראת פתיחת העונת הרחצה ישתתפו יחד עם מדריכי השחיה ביום עיון בנושא: "גיבוש תכניות שחיה לילדי הערכה", שמטרתו העיקרית תהיה גיבוש תוכנית אמונים אחידה לילדי הערכה תוך כדי התחשבות ברמות השחיה השונות הקיימות בישובים. אנו מקווים בצורה זו להגיע לשיטת מעקב סדיר אחר התקדמות הילדים בענף השחיה. דבר אחד ברור לנו כבר עתה: השנה יושם דגש על לימוד שחיה, מעט אימונים והרכה משחקי מים.

כדור סל:

הפעילות בענף ספורט זה תמשך כרגיל בימי א'-ו-ג' (להוציא ימי חופשת ביה"ס, המוקדשים לתחזוקת האולם)

חקלאות בערבה

הצעות גידולים לתכנון המשק לעונה הבאה

נוסף לארבעת הגידולים העיקריים (מילון, עג-כניה, פלפל, ובצל) קיים סל גידולים, כעלי תקו-פות גידול קצרות וארוכות, להרחבת סל הירקות והקטיף במשך השנה. מבחר זה, נותן רצף בעבודה, חלוקת כח אדם, ובשיווק, כל זאת תוך שימוש בפלס-טיק, רשתות, קרינה, גנטיקה (עיכוב הכשלה או הקדמה) ומים גיאותרמיים.

ע"י תכנון נכון ובחינת הגידולים המתאימים אפשר להגיע לזו או תלת גידול על אותה יחידת שטח במשך השנה.

1. גידולים אפשריים לסתיו:

מקשה סתוית: מילוני "ערבה" ו"גליה" לקטיף החל מראשית אוקטובר ועד מחצית נובמבר לייצוא ולשוק המקומי. "נוי צהוב" ו"אמריקאי לבן" החל מסוף אוקטובר ועד לאמצע נובמבר, אחריהם, מי-לון מטיפוס "העוגן" לקטיף בחודש דצמבר. טיפוס מילון חדש המכונה "ריחני" ו"כתום" לשי-ווק ב"מרקס וספנסר" מהזנים: "טופ-סקור", "מג-נוס" ו"סופר ספרינט". גידולי מקשה נוספים:

מלפפונים, קישואים, ודלעת

פלפל: פלפל אדום בכיר מזן יבנאל וזן מאור לקטיף החל מראשית דצמבר ועד סוף מרץ בשטח פתוח ובתי רשת.

זנים בהירים: "שפר זוהר" ו"ג'יפסי" וזן "זהבי" (צבע זהוב) המתאים לייצוא. כמו כן זני פלפל חריף קצרים לייצוא וארוכים לשוק המקומי. שום: לאסיף בחודש מרץ, לשוק המקומי ואף לייצוא.

שעועית: שעועית מטיפוסים משתרעים ומטפסים (זקוקים להדלייה) לייצוא ולשוק המקומי. עגבניות דובדבן: לקטיף לייצוא החל מחודש נובמבר לאורך כל העונה, בקטיף סלקטיבי, כאשר המיון והאריזה לייצוא יעשו בשטח.

4. גידולי תעשייה

גידולי תעשייה לשטחים מרוכזים משותפים כגון: חמניות, כותנה, עגבניות לתעשייה, בצל ליצוא, פפריקה ותבלינים לתעשיית שמנים וייבוש. לרשימה ארוכה זו, אפשר להוסיף כמוכרן גידולים נוספים שלא שייכים לענף הירקות כגון: מטעים, פרחים ובע"ח אשר בסך הכל מרכיבים משק מגוון, ומשמעותו משק יציב מבחינה כלכלית. רשימת גידולים זו, ובחירה נכונה של רצף הגידולים בשיטות גידול נכונות (אגרוטכניקה של עיבוד קבוע, השקיה ודישון ברמות מדויקות, הדברה - רה מבוקרת) יביאו לחיסכון ניכר בתשומות ולהגדלת התמורה. כל זה, יחד עם חיסכון בהוצאות אריזה ומשלוח, פרי בעל איכות "ערבה", מעקב אחרי הפרי בשווקי היצוא, לימוד השוק והמתחרים, יסייעו לאזורנו להמשיך ולהתמיד בייצור החקלאי ולהישאר על מפת היצוא.

מסרו: עודד יפה-עין יהב
רפי דיין-מדריך ירקות
מרכז-ספיר.

עגבניות: לקטיף החל ממחצית נובמבר ועד סוף מאי, מזנים מוצקים, טעימים, בעלי חלי מדף ארו-כים ויבולם גבוהים. בהתארגנות מקומית מת-אימה, ובלחץ על חברת השיווק ניתן לייצאם בצורה מכובדת, דרך האויר ודרך היס. בצל: בצל שתול- (בצלצלים)- לאסיף בפברואר-מרץ. בצל זרוע- לאסיף במרץ וגם ליצוא! בצלצלים- הוצאה במאי.

גידולי עלים: חסה- כגידול מוביל בגידולי הע-לים ליצוא בחודשים ינואר עד מרץ, תקופת הגידול משתלה קצרה, וניתן לשלב את גידול החסה בתלת גידול.

ברוקולי: מוצר מתפתח כובש שווקים, לאסיף בחודש ינואר, לשוק המקומי ולתעשייה.

כרובית: לגידול סתו ואביב.

תבלינים: קיימים מספר רב של גידולי תבלין ליצוא בשיווק טרי (ירוק) וגם לתעשיית היבוש. חצילים: קטיפים החל מדצמבר ועד לסוף אפריל, לשוק המקומי וליצוא.

2. גידולים אפשריים לאביב

מקשה אביבית: מילונים ואבטיחים בשיטות

גידול במנהרות נמוכות, מים גיאותרמיים,

ומכנים מתוחכמים אוגרי חום המאפשרים הק-

דמת עונת השיווק מילונים ואף גישור לעונה

הסתוית, לקבלת רצף שיווק מילונים בכל חורף.

תירס: לשיווק מראשית אפריל ועד לסוף יוני.

פלפל אביבי: לשיווק פלפל מאור ירוק או פלפל

כהיר בחודש אפריל במחירים גבוהים במיוחד,

גם כאן גידול במנהרות ובמכנים אוגרי חום.

בטטה: גידול בעל פוטנציאל לאזורנו. בעונת

שיווק ייחודית לערבה בחודשים מרץ ועד יולי.

אספרגוס: יתרון הערבה בגידול זה הוא בהקדמת

הניבה לחודש פברואר, ובגידול במים גיאותרמיים.

אסיף בחודש ינואר במחירים גבוהים, ליצוא.

3. גידולי זרעים

לאזורנו יתרון יחסי בגידול ירקות ליצור זרעים

(לחות יחסית נמוכה התורמת לפחיתה במחלות, איכות

זרעים משובחים, פוטנציאל אנושי ועוד). יחד עם

חכרות הזרעים אפשר להכנס ליצור זרעים מזנים

פתוחים של פלפל ומכלואים של חצילים, פלפל, עג-

בניות.

טבע בערכה

רשימת שמורות הטבע

איך לשמור על השמנת וגם להנות ממנה ?

"כשעה שברא הקדוש-ברוך-הוא את האדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן-עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם! וכל מה שבראתי-בשכילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל אין מי שיתקן אחריך". (בראשית רבא טז)
מצוות "אל תעשה" בתורה הן הקלות יותר לבי-צוע (פשוט- לא לעשות!) וחשיבותן לחברה אינה שנויה במחלוקת-הן פשוט מובנות מאל-הן. מצוות "עשה!" קשות יותר לביצוע ומהן אף שנויות במחלוקת(בעיקר בין דתיים לחילו-ניים).
במצוות שמירת הטבע, מטבע הדברים, רבות וב-סיסיות ראשית לכל הן מצוות "אל-תעשה" ומדוע? - משום שהטבע כבר עשוי, כבר מושלם -כמו שנאמר בתהילים:
"מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית" "משפטי ה' אמת, צדקו יחדיו".
רכבות ומליוני שנים של הצפיות ונסיגות ים, הרבצת סלעים והתרווחותם לקרקע, זרמי מים ורוחות, צמיחת חיים והתערוותם על פני האדמה-הביאו לאיזון מושלם ושיווי משקל מופלא בין כל מרכיבי הנוף הדומם והחי ויצרו ישות אס-טטית הנעימה לעינו ומרחיבה דעתו של אדם.
כדי שישות זו תמשיך להתקיים, אין עלינו לע-שות כל מאמץ. חוץ מדבר אחד: לא לקלקל!
לכאורה זה פשוט וכי מה קל יותר מאשר להיות פסיבי? אך מסתבר שלפעמים זה עשוי להיות קשה למדי.
האדם המודרני מטבעו הוא יצור פעלתני ומחפש פורקן בעשייה ואוהב מאוד להטביע את חותמו "בכיבושים" רבים ככל האפשר.

האדם עושה הרכה לגידול, לפיתוח, לנוחיות ולרווחה חמרית, וכולנו כמובן נהנים מכך, ורק כשקיימת אותה רווחה חומרית מתפנה האדם לע-צור רגע ולשאל: לאן? ועד כמה? ואיך הייתי רוצה לראות את סביבת עולמי? ומה אני מותר לדורות הבאים? ואכן המושג "שמירת טבע" במובנו העכשווי התפתח ומתקיים בעולם הנאור (שאנו רואים עצמנו שייכים לו). רק משזוכה האדם כי התגבר על איתני הטבע, וכיום, הטבע נתון בסכ-נה וכמעט אינו יכול עוד להתגבר על איתני האדם ומכונותיו. ואפילו כולנו חכמים, כולנו תרבותיים וכולנו יודעים את הקידמה, הרי שכולנו זקוקים לפעמים לפינה רחוקה מכולם, רחוקה מאדם וממעשה ידיו כדי "לברוח" אליה מן הציביליזציה ולחציה, וכולנו זכאים אף למצוא פינה שכזאת-פיסת ארץ בראשית למנו-חתנו הנפשית. והפינה שלנו היא שמורת שיזף. אותה מערכת שעדיין שומרת בקושי על שלמות בראשיתית ומייצגת פיסה מן העידית שבערבה ההולכת ונכבשת בידי האדם, בניניו שדותיו ורשת דרכיו.

ומי כמונו יושבי הערבה, מיטיבים לדעת כי לא רק נחלי-מים, יערות וכרי דשא הם נוף, וכי גם מישורים צחיחים, גבעות מבותרות וחשופות ואפיקים חוליים מצמיחי שיטים-הם נוף. וזה הנוף שלנו. ונוף זה, למרכה הפליאה עדין ושכיר עשרות מונים מן הנופים הגשומים והירוקים, ואחד מסודות יופיו-שלמותו הבילתי פגיעה(מה שבוטט מאוד דוקא בנוף חשוף).

כדי לדעת איך לשמר את הנוף הזה, עלינו לדעת מספר דברים ולהבין טעמן של מצוות "אל תעשה". כנופים הגשומים שאינם מדבריים, מתחדשת הצמ-חיה במהירות יחסית ויחד עם זרמי מים מטש-טשים ומכסים את הפגמים. לעומת זאת, במדבר היבש, קצב התהליכים איטי מאוד. איטיים תה-ליכי הצמיחה, תהליכי עיצוב הנוף ותהליכי הפירוק, וכן איטיים תהליכי המחזור ותיקון הפגמים. תעלות ובורות שנחפרו, חריצי גלגלים, עקירת צמחים ושינויים אחרים בנוף לא יימחו גם במשך שנים ארוכות. אותו ריצוף אבנים ע-דין ופגיע המצפה את מישורי הצריד(חמדה), אותו מיקרם אדמדם שעוטות גבעות שיזף-ניד-מים לי תמיד כעורה השזוף היפה של האדמה, וחריצים הנחרצים בהם דומים לשריטות בעור. וכאן כקצב האיטי של המדבר לא יגלידו פצעים כאלה גם במשך עשרות בשנים והצלקות תשארנה. אם לא ניתן דעתנו על כך, סופנו שנהיה מטיה-לים בנוף שרוט ומושחת ולא נעים לעין המח-פשת מנוח ומרגוע. ויתרה מזאת- הסרת הציפוי הדק גורמת לשינויים אקולוגיים ולשכירת הקרום המגן מפני סיחוי, הסעת אבק ברוח וסחף קרקעות.

כדי לשמור על השמורה שלנו ולהשאיר את השטח כפי שאנו רוצים למצוא אותו, תמיד נקי וברא-שית, הנה כמה ממצוות "אל תעשה":

1. הבה ניסע אך ורק בדרכים הקיימות ולא נוסיף "קוליס" וסמני "קרוס" אפילו לא בצדי הדרכים. אנו נמצאים בהתארגנות לקביעת דרכי תנועה בשטח. בהכירנו בצורך שהתעורר לאחרונה בקרב ציבור בעלי "הקרוסים", "מתכוננים" לאתר מסלולי "קרוסינג" מחוץ לשמורה, ומבקשים בכל לשון של בקשה לא לבצע "קרוסינג" בתחומי השמורה ובמקומות בהם הנוף לא פגוע, כי מה שעושה אופנוע ביום אחד לא ימחו גם עשרות שנים.

2. הבה נשמור על הנקיון השטח ותמיד נשאירו כפי שאנו רוצים למצוא-ללא סימנים המודיעים: -כאן כבר היה "האדם המכווער".

3. לא נשאיר סמני מדורות שחורים, ולא נשתמש בעצי השטח, כי גם להם, אפילו ליבשים, תפקיד במערכת האקולוגית. הם שייכים לבעלי חיים שונים (בעיקר חרקים) החיים תחת הקליפה ונוברים בעץ, וכן למפרקים אחרים העושים למיח-זור החומר. לנוחיותנו קיימות גזיות קטנות, ואם רוצים במדורה-נשתמש בעץ שנביא עמנו במקומות שיוכשרו לכך בזמן הקרוב (הנושא בתכנון).

אלו הן "מצוות אל תעשה"-קיים אותן ולא תקל-קל. זכור, אין מי שיתקן אחריך!

כתבה: נטע אור

כשם אנשי רשות שמורות הטבע באזור

החברה להגנת הטבע

בי"ס שדה חצבה

נציגי אוניברסיטת תל-אביב וירושלים.

! מודעות ! מודעות ! מודע

הודעה לתושבים!

לאחרונה נתפסו שניים מתושבי האזור במזבלה של מפעל הפוספטים בציון כשהם מעמיסים שאריות ברזל ועץ.
לאחר ברור החליט קצין הבטחון של מפעל אורון להגיש תלונה למשטרה והשניים הוזמנו לחקירה ונפתח נגדם תיק פלילי במשטרה.
שלב זה נתבקשתי להתערב לטובת שני התושבים בכדי למנוע פתיחת תיק פלילי במשטרה. בשיחות שקיימתי עם קצין הבטחון ארנון סוכס כדלקמן (א). שני התושבים יתרמו לשירותרום.
(ב). התלונות במשטרה תבוטלנה.
(ג). המועצה תפרסם בעלון את המקרה על מנת למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד.
לסיכום:

אבקשכם לא להכנס לשטח המפעלים בציון, אורון וים המלח ללא תאום מראש עם קצין הבטחון.
בנוסף לכך מפעל הפוספטים מכיא לידיעתכם שהמזבלה אינה מכילה פסולת אלא מכילה שאריות שנמכרות במכרז פעם בשנה ולכן אין לגשת ולקחת משם מאומה. לידיעתכם
א. אורן

בית הספר האזורי "שיטיים" מרכז ספיר מועצה אזורית - ערבה דרושים:

לקראת שנת הלימודים תשמ"ה נקלוט מורים למקצועות הבאים:

1. מורה לתנ"ך - כתות ז' - יב'
2. מורה להסטוריה - כתות ז' - יב'
3. מורה לאנגלית - כתות ז' - יב'
4. מורה למתמטיקה - כתות ז' - יב'
5. מורה לתיאטרון - כתות ט' - יב'
6. מורה למדעי החברה - כתות ט' - יב'
7. מורה לכתיב א'

***

מדריך חברתי-לאחר שירות צבאי בעל נסיון של שלוש שנים לפחות בהדרכת הנוער, המכיר את יסודות החינוך המשותף.

על המעוניינים לפנות בכתב אל: ביה"ס שיטיים מרכז ספיר ד.נ. ערבה.

ות! מודעות! מודעות!

ימי עיון:

בחאריך 10.5.84 התקיים במרכז ספיר סיכום עונת הסתיו. השתתפו בסיכום כ-110 חקלאים ואורחים. במסגרת זו, נוכחנו לדעת שסיכום זה אינו מספיק, ויש צורך לקיים ימי עיון בנושאים שונים. להלן רשימת ימי העיון המתוכננים:

24.5-ד"ר ג'מי קריקר - מחלות קרקע בערבה ואופו הדברתן.
 גיורא יבלונקה-עונה.
 לקראת העונה.
 31.5 ד"ר שלמה כהן- וירוסים בירקות בערבה- עקרונות ומניעת נזקים.

ד"ר תלמה קטן- עמידות לחומרי הדברה בפטריות הגורמות מחלות צמחים.
 7.6 ד"ר בני בר יוסף- השימוש בכופתיות, זבל אורגני ודישון יסוד - השוואות.
 שתילת פלפל- צוות חוקרים: בני בר-יוסף, בני אלוני אירית רילסקה, עזרא אדמתי וגיורא יבלונקה.

סיכום ניסיונות והצעות לקידום הנושא.

 21.6 מריו לוי, חיים אבירם- חקלאות אורגנית.
 ימי העיון יתקיימו בימי חמישי, בין השעות 9.00-13.00 באולם הכינוסים במרכז ספיר.

סיכום עונת אביב יתקיים בחודש ספטמבר. כולכם מוזמנים!

ב ב ר כ ה

רפי דיין
 מנכ"ל ירקות

ישי אדלר
 ועדה חקלאית

מתכון החודש: עלי גפן ממולאים

חומרים

עלי גפן ממולאים	50 עלי גפן חלוטים
2 עגבניות אדומות קוביות	2 כוסות אורז
2 כפות שמן	1 בצל קצוץ
מלח, פלפל.	2 כוסות פטרוזליה קצוצה

אופן ההכנה:

מכינים תערובת מאורז, בצל, פטרוזליה עגבניות, שמן ומלח. עורכים עלה על משטח עבודה, מניחים כף מהמילוי ומגלגלים. מניחים הסיר שטוח ומכסים במים, 2 כפות מיץ לימון, מלח, פלפל, אבקת מרק. מרתיחים ומעבירים ללהבה נמוכה ביותר עד ספיגת הנוזלים. (אפשר להגיש חם או קר).

מסרה : לבנה בן ארי

מכירת
מיליון דולר

מארכת

צורק • לוק קנו • סכד
גרסקי • סיליה יזקק • חצבה
פילום • פזאורתי • ספיר

המסכה • (יש צאוק מד) •
ספיר

דפוס תמא, ג"א 67243